

از کجا بدانیم قرآن از جانب خداست؟

از سوی خدا بودن آیات نازل شده بر پیامبر (ص)، به واسطه اثبات معجزه بودن آن صورت می گیرد و حقیقت معجزه این است که مدعی نبوت، عمل خارق العاده‌ای را انجام دهد و دیگران را برای انجام همانند آن دعوت کند.

از سوی خدا بودن آیات نازل شده بر پیامبر (ص)، به واسطه اثبات معجزه بودن آن صورت می گیرد و حقیقت معجزه این است که مدعی نبوت، عمل خارق العاده‌ای را انجام دهد و دیگران را برای انجام همانند آن دعوت کند.

به گزارش خبرنگار مهر، همواره سؤال‌های زیادی وجود دارد که ذهن افراد را به خود مشغول می کند، گروه دین و اندیشه خبرگزاری مهر برخی از پرتعدادترین سؤالاتی که توسط مردم از مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی پرسیده می شود را برای آگاهی مخاطبان ارائه می کند.

پرسش: چگونه می توان برای یک شخص عادی در عصر حاضر اثبات کرد که قرآن از جانب خدا نازل شده است؟!

پاسخ: از سوی خدا بودن آیات نازل شده بر پیامبر (ص)، به واسطه اثبات معجزه بودن آن صورت می گیرد و حقیقت معجزه این است که مدعی نبوت، عمل خارق العاده‌ای را انجام دهد و دیگران را برای انجام همانند آن دعوت کند. اما از آوردن آن عاجز و ناتوان باشند. (۱)

قیود و شرایط مذکور در قرآن مجید دیده می شود، یعنی پیامبر اسلام (ص) با معجزه قرآن ادعای نبوت کرد و مردم را به هم‌آوردی (تحدی) فرا خواند تا جایی که حاضر شد کافران تنها یک سوره بیاورند و از تمام جهانیان برای ساختن سوره کمک بگیرند. (۲) چهارده قرن است که این ندا در گوش جهانیان طنین انداز است، ولی کسی نتوانسته است در صحنه مبارزه گام بگذارد یا موفق شود.

عجاز قرآن جهات و وجوه مختلفی دارد که مردم با درک وجوه اعجاز قرآن به خدایی و فرا بشری بودن آن پی می برند.

اینک به برخی از مهم ترین آنها اشاره می شود:

۱. اعجاز طریقی:

قرآن که معارف والا و معانی بلند و سخنان حکیمانه و دانش‌های مختلف در آن جمع شده، توسط شخصی آورده شده که خود سواد خواندن و نوشتن نداشت و این یکی از وجوه اعجاز قرآن است که در آیات قرآن نیز بر آن تاکید شده است.

این موضوع در چند آیه مطرح شده است.

یکی از آیاتی که اعجاز قرآن را با تکیه بر این مطلب مورد اشاره قرار می‌دهد چنین است: «وَمَا كُنْتَ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخِطُ بِيَمِينِكَ إِذًا لِارْتَابِ الْمُبْطِلُونَ» (۳) «و تو هرگز پیش از این کتابی نمی‌خواندی، و با دست خود چیزی نمی‌نوشتی، مباد کسانی که در صدد (تکذیب و) ابطال سخنان تو هستند، شک و تردید کنند.» این آیه دلالت دارد که اعجاز قرآن، با توجه به امی بودن پیامبر (ص) به گونه‌ای به کرسی می‌نشیند که حتی برای یاهو گویان نیز زمینه تردید باقی نمی‌گذارد.

قرآن مجید، در دو آیه (۴) پیامبر (ص) را امی نامیده است: امی به معنای منسوب به مادر (ام) است و مقصود از آن اینست که فرد جز معلوماتی که طبق فطرت و استعدادهای مادرزادی خود بدست می‌آورد معلومات دیگری ندارد و فاقد معلومات اکتسابی بدست آمده در پرتو قدرت بر خواندن و نوشتن است.

موضوع درس ناخوانده و خط نانوشته بودن پیامبر (ص) از نظر تاریخی نیز مسلم است و حتی شرق شناسان و مورخان غیر مسلمان نیز بر آن صحه گذارده‌اند.

۲. اعجاز بیانی:

شیوه سخن گفتن قرآن طوری است که با آن چه بشر تا کنون شنیده و گفته، تفاوت زیاد دارد. هیچ کلامی در زیبایی ظاهر و شیرینی بیان به پای قرآن نمی‌رسد. آنچه علمای ادب از آن به فصاحت و بلاغت تعبیر می‌کنند، در بالاترین مقیاس در قرآن وجود دارد.

«فصاحت» به معنای شیوایی کلمات و روانی تلفظ آن‌ها و گوش نواز بودن سخن، و «بلاغت» به معنای رسایی و گویایی و دقت تعابیر در فهماندن مقصود است.

قرآن دارای سبک خاصی است که نظیر آن یافت نمی‌شود. از این رو «ولید بن مغیره» که از بزرگ‌ترین ادیبان زمان جاهلیت بود، در مورد قرآن گفت: «از محمد سخنی شنیدم که نه شباهت به گفتار انسان‌ها دارد و نه پریان. گفتار او شیرینی خاصی دارد». اما او برای خنثی کردن تأثیر قرآن گفت: «بگویید پیامبر ساحر است.» (۵)

۳. اعجاز محتوایی:

از جلوه‌های دیگر اعجاز قرآن، پیراستگی از عیب‌ها، تناقضات و اختلافات است درحالی که یکی از ویژگی‌های پدیده‌های بشری کاستی‌ها، عیب‌ها و اختلاف‌هاست.

انسان، در روند تکامل است و در قلمرو حاکمیت شرایط گوناگون و هر گام تکاملی با هر يك از شرایط، تغییری را می‌طلبد در همین راستاست که نویسندگان، شعرا و هنرمندان، پیوسته آثار خویش را مورد تصحیح، نقص، تردید، تغییر و تکامل قرار می‌دهند.

نویسنده بزرگ فرانسوی «آنا تول فرانس» گاهی هنگام پیرایش، هفت بار يك جمله را تغییر می‌داده است. تولستوی نویسنده روسی، کتاب «جنگ و صلح» را بیست بار بازنویسی کرده. (۶) لیکن قرآن، با این که در طول بیست و سه سال فرود آمده است و در روند این بیست و سه سال بر اسلام و مسلمین شرایط کاملاً متضادی حاکم بوده، گاهی در ضعف بودند و گاه توانمند، گاه در صلح و گاهی در ستیز سخت، گاه در مکه و محکوم و هنگامی در مدینه و حاکم. ولی سبک و شیوه در مفاهیم قرآن همگون و بدون اختلاف است.

قرآن مجید بر این نکته تکیه کرده و فرموده: «أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا» (۷) «چرا قرآن را نمی‌کاوند، اگر قرآن از سوی خدا نبود ناهمگونی‌های بسیار در آن می‌یافتند».

در این آیه شریفه، به تدرّج توصیه شده است. چرا که در سایه تأمل و تدبیر اختلافاتی که ظاهراً نمود پیدا می‌کند از بین می‌رود. نکته دوم این که خداوند فرموده: اگر این اثر، غیر خدایی بود در آن، اختلافات بسیار می‌یافتید. یعنی آثار غیر خدایی نه تنها اختلاف دارد بل اختلافات گوناگون دارد.

۴. اعجاز علمی: طبق پژوهش‌های انجام یافته، قرآن کریم مسائلی را درباره کیهان‌شناسی، زیست‌شناسی، پزشکی و ... مطرح نموده که با پیشرفت علوم تجربی این حقایق آشکارتر شده است که ما به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

۱- قرآن و جاذبه عمومی: در آیه دوم سوره رعد خداوند متعال می‌فرماید: «اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا» (۸) «خدا همان کسی است که آسمانها را، بدون ستونهایی که برای شما دیدنی باشد، برافراشت».

مقید ساختن آن (عمد) به «ترونها» دلیل بر این است که آسمان ستون‌های مرئی ندارد. مفهوم این سخن آن است که ستون‌هایی دارد، اما قابل رؤیت نیست... این تعبیر لطیفی است به قانون جاذبه و دافعه که همچون ستونی بسیار نیرومند. اما نامرئی کرات آسمانی را در جای خود نگه داشته است.

۲- حرکت زمین: از آیات متعددی می‌توان این مسئله را کشف نمود و از جمله آنها این آیه است که می‌فرماید: «وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ» (۹)

«و می‌بینی کوهها را و گمان می‌کنی که ایستاده‌اند در حالی که آنها مانند ابرها در حرکت هستند».

صاحب تفسیر نمونه می‌نویسد: «قراین فراوانی در آیه وجود دارد که تفسیر دیگری را تأیید می‌کند و آن اینکه آیه از قبیل آیات

توحید و نشانه‌های عظمت خداوند، در همین دنیا است و به حرکت زمین که برای ما محسوس نیست اشاره می‌کند.

مسلمانان حرکت کوهها بدون حرکت زمینهای دیگر که به آنها متصل است معنا ندارد و به این ترتیب معنای آیه چنین می‌شود که: زمین با سرعت حرکت می‌کند. همچون حرکت ابرها. طبق محاسبات دانشمندان امروز، سرعت سیر حرکت زمین، به دور خود نزدیک به ۳۰ کیلومتر در هر دقیقه است و سیر آن در حرکت انتقالی، به دور خورشید از این هم بیشتر است به هر حال آیه فوق، از معجزات علمی قرآن است. زیرا حرکت زمین توسط گالیله ایتالیایی و کپرنیک لهستانی در حدود قرن هفده میلادی کشف شد در حالی که قرآن حدود هزار سال قبل از آن سخن گفته است. (۱۰)

۳- زوجیت گیاهان:

در آیات متعددی به بحث زوجیت گیاهان اشاره شده است. زوجیت به معنای دو تا بودن، نر و ماده بودن می‌آید و قرآن کریم در آیات متعدد به زوجیت گیاهان، بلکه همه اشیاء اشاراتی کرده است. به عنوان نمونه در یکی از آیات فرموده: «وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ» (۱۱) «و از هر گونه میوه‌ای در آن [زمین] جفت جفت قرار داد. روز را به شب پوشاند. قطعا در این [امور] برای مردمی که تفکر می‌کنند نشانه‌های وجود دارد».

انسان تا قرن‌ها گمان می‌کرد که مسأله زوجیت و وجود جنس نر و ماده فقط در مورد بشر و حیوانات و برخی گیاهان مثل خرما صادق است. اما کارل لینه (۱۷۰۷-۱۷۸۷ م) گیاه‌شناس معروف سوئدی نظریه خود را مبنی بر وجود نر و ماده در بین همه گیاهان در سال ۱۷۳۱ م ارائه کرد و مورد استقبال دانشمندان قرار گرفت. اما پس از مدتی «لینه» توسط ارباب کلیسا توقیف شد و کتاب‌های او به عنوان کتاب‌های ضلال اعلام گردید.

سپس دانشمندان کشف کردند که ماده از تراکم انرژی به صورت ذرات بی‌نهایت ریزی که اتم نامیده می‌شود تشکیل یافته است و پس از گذشت مدتی مسأله زوجیت به همه اشیاء سرایت داده شد. چرا که دانشمندان کشف کردند که واحد ساختمانی موجودات یعنی اتم از الکترون‌ها (با بار منفی) و پروتون‌ها (با بار مثبت) تشکیل شده است. (۱۲)

موارد متعدد دیگری نیز وجود دارد که برای مطالعه تفصیلی بحث اعجاز علمی قرآن و بررسی تفصیلی موارد آن می‌توانید به کتاب پژوهشی در اعجاز علمی قرآن، تألیف دکتر رضائی اصفهانی مراجعه نمایید.

۵. بیان اخبار غیبی:

قرآن، از روند تاریخ و از آینده‌های دور و نزدیک آن، گاه‌گاه خبرهای قاطعی داده است. این پیشگویی‌ها یکی از ابعاد اعجاز قرآن مجید است.

در قرآن خبرهای غیبی فراوانی وجود دارد، یکی از آنها خبر پیروزی روم بر ایران است در حالی که تحلیل شرایط و قرائن، به هیچ عنوان این پیش‌گویی را ثابت نمی‌کرد.

امپراتوری بزرگ روم در سده هفتم میلادی پیوسته رو به ناتوانی می‌رفت و ستیزهای داخلی روم جان می‌گرفت. از سوی دیگر خسرو پرویز با بهره‌گیری از ناتوانی حکومت روم به کرانه‌های امپراتوری روم می‌تاخت و یکی پس از دیگری را می‌گشود. شهرهای بین دجله و فرات و شهرهای سوریه و مصر را تسخیر کرد. بر مرزهای اورشلیم تاخت و دژخیمانه در فکر پیروزی‌های دیگری بود.

پیروزی‌های دیگر ایران حتمی می‌نمود. لیکن آیات ابتدایی سوره روم نازل شده و سخن از شکست ایران و پیروزی روم به میان آورد.

آنچه بیان شد شمه‌ای از وجوه اعجاز قرآن کریم بود که در سایه آن فرا بشری بودن قرآن و اینکه از سوی خداوند متعال نازل شده روشن و هویدا می‌گردد. (۱۳)

پی‌نوشتها:

۱. آیت الله سبحانی، الإلهیات علی هدی الکتاب و السنة و العقل، قم، المركز العالمي للدراسات الإسلامية، ۱۴۱۲ق، ج ۳، ص ۶۹.

۲. بقره (۲) آیه ۲۳.

۳. عنکبوت (۲۹) آیه ۴۸.

۴. أعراف (۷) آیه ۱۵۷ و ۱۵۸.

۵. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تهران، انتشارات ناصر خسرو، ۱۳۷۲ ش، ج ۱۰، ص ۵۸۳.

۶. عرفان، حسن، اعجاز در قرآن کریم، تهران، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی، ۱۳۷۹، ص ۱۰۳.

۷. نساء (۴) آیه ۸۲.

۸. رعد (۱۳) آیه ۲.

۹. نمل (۲۷) آیه ۸۸.

۱۰. آیت الله مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، تهران، دار الکتب الإسلامية، ۱۳۷۴ ش، ج ۱۵، ص ۵۶۹.

۱۱. رعد (۱۳) آیه ۳.

۱۲. رضائی اصفهانی، محمد علی، پژوهشی در اعجاز علمی قرآن، رشت، کتاب مبین، ۱۳۸۱ ش، ص ۲۷۸.

۱۳. برای مطالعه تفصیلی دلایل از سوي خدا بودن قرآن ر.ك، آیت الله معرفت، علوم قرآني، قم، موسسه فرهنگي التمهيد، ۱۳۸۶ ش، ص ۱۲۲ ص ۳۷۴.

و آیت الله مصباح يزدي، قرآن شناسی، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۰ ش، ج ۱، ص ۱۰۷ تا ص ۱۸۸.